Propaganda az első világháborúban – kiállítás

2015/10/17 - 2016/04/09

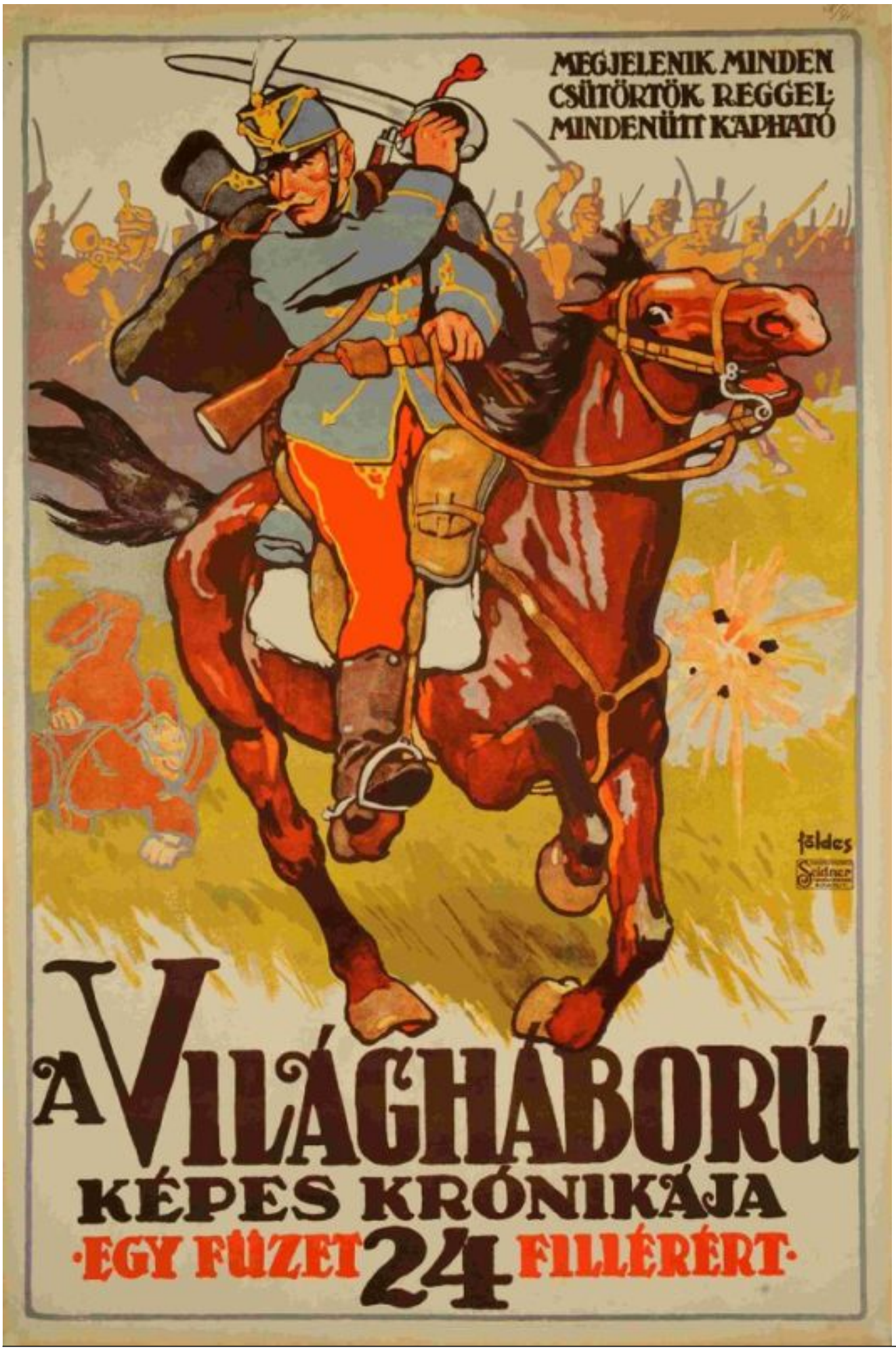

2016. április 9-éig még látható 2015 őszén megnyílt tárlatunk, amely bemutatja az első világháborúban főszerepet játszó propagandát, az akkor radikálisan új jelenséget, s felrajzolja annak természetrajzát. A totális háború megkövetelte a közvélemény támogatását, így valamennyi hadban álló ország figyelmet fordított a lakosság hazafias és harcias lelkesedésének fenntartására.

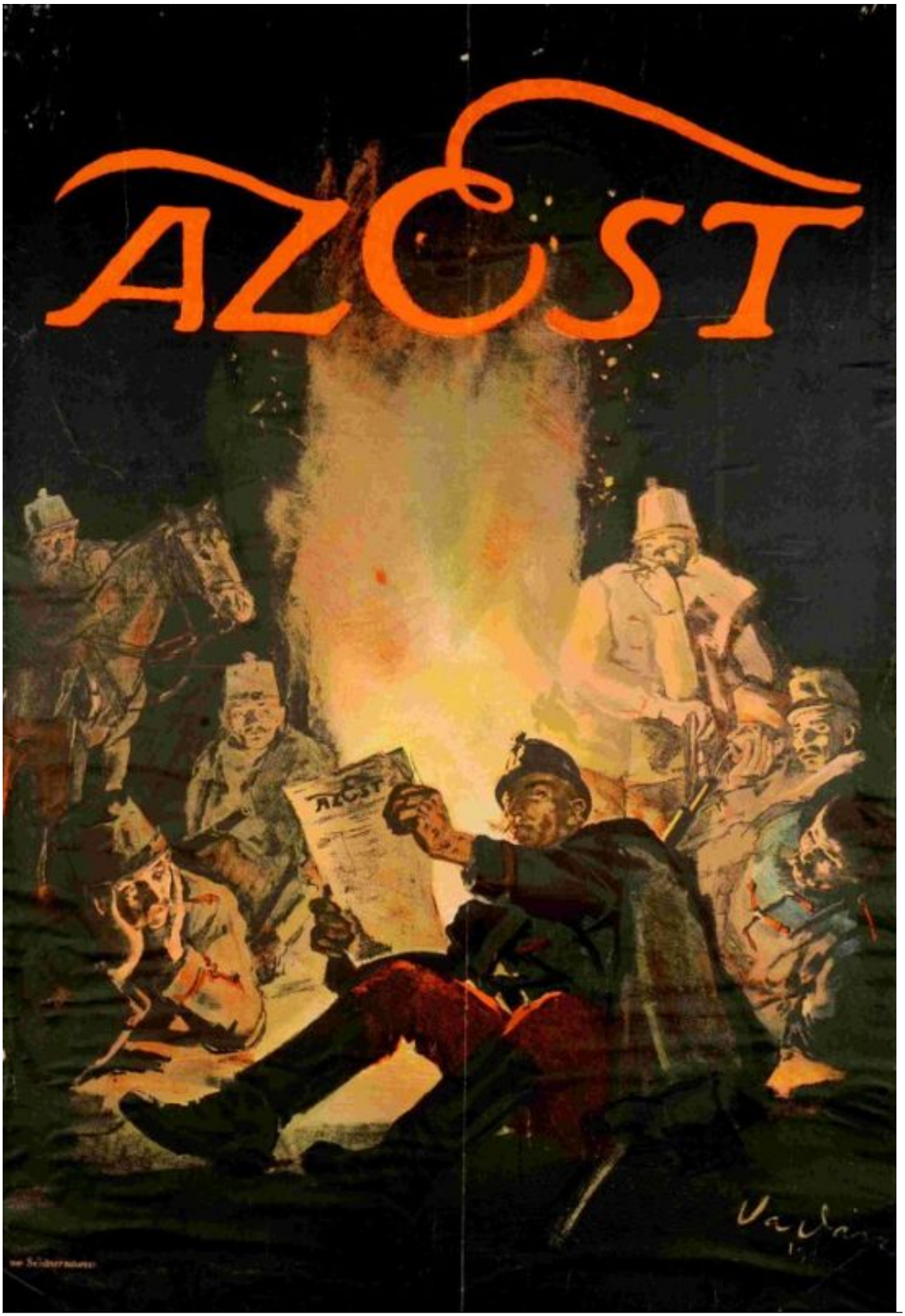

[1]

Az első világháborúval köszöntött be a „véres” huszadik század az európai történelemben, és ez volt az a világtörténelmi esemény is, amelyben már főszerepet játszott a propaganda. A totális háború megkövetelte a közvélemény támogatását, így valamennyi hadban álló ország figyelmet fordított a lakosság hazafias és harcias lelkesedésének fenntartására. Ahogy a háború után a jelenséget kutató politológus, Harold D. Lasswell megfogalmazta: „A nemzetközi háborús propaganda elképesztő dimenziókat öltött a legutóbbi háborúban, mert a totális hadviselés szükségessé tette a polgári tudat mozgósítását is. Egy kormányzat sem remélhette, hogy győz egy mögötte álló egységes nemzet nélkül, és egy kormányzat sem rendelkezhetett egységes nemzettel anélkül, hogy kontrollálta volna az emberek gondolkodását.” (Harold D. Lasswell: Propaganda technique in the World War. New York, Peter Smith, 1938.)

MEGJELENIK MINDEN
CSÜTÖRTÖK REGGEL:
MINDENÜTT KAPHATÓ
földes
Seidner
A VILÁGHÁBORÚ
KÉPES KRÓNIKÁJA
·EGY FÜZET 24 FILLÉRÉRT·

[2]Kiállításunk a hazai centenáriumi kiállítások közt egyedülálló módon erre a radikálisan új jelenségre kívánja mindenekelőtt felhívni a figyelmet, felrajzolva az első világháború magyar propagandájának természetrajzát és alakulásrendjét. Arra a kérdésre keressük elsődlegesen a választ, hogy hogyan működött a propaganda a Monarchia magyar felében, milyen technikákkal igyekeztek fenntartani hazánkban a háborús lelkesedést, s milyen médiumokat használtak ehhez száz évvel ezelőtt. A Nemzeti Könyvtár mindehhez egyedülálló gyűjteményekkel rendelkezik: egyfelől az ún. egykori első világháborús gyűjteménnyel, másfelől a hazai grafikai plakátegyüttes leggazdagabb gyűjteményével. Mindezt gazdag tárgyi anyag egészíti ki, s izgalmas interaktív látványi elemek és múzeumpedagógiai foglalkozások teszik hozzáférhetővé a mai látogató számára a száz évvel ezelőtti hátországi eseményeket. Megidézzük továbbá a teljes háborús lelkesedéstől a kiábrándulásig vezető folyamatot is.
Hogyan hatotta át az emberek mindennapi életét a legkülönbözőbb formákban megjelenő propaganda? Vajon milyen képet közvetített a háborúról a korabeli média, és mi köze volt ennek a harcterek valóságához? És vajon voltak-e olyanok, akik mertek ellentmondani a propagandaszólamoknak?

Az első világháború előtt Magyarországon a tömegkommunikáció eszközei inkább csak a kereskedelemben kaptak szerepet (pl. termékek reklámjai). A háború radikálisan változtatta meg ezt a helyzetet, szükségessé vált a közvélemény befolyásolása. De ebben a háborúban – szemben a második világégéssel – még nem jelent meg egy központból irányított, totálisan végiggondolt propagandatevékenység. A többes központból, alulról szerveződő propaganda mégis áthatotta a magánélet tereit és a köztereket is. Mint a tárlat rámutat, központi irányítás nélkül is hazafias és harcias üzenetek árasztották el a mindennapokat: a propaganda számtalan használati tárgy, reklám, esemény révén megnyilvánult. A kiállításon megidézzük a hazafias üzenetekkel megtelt háborús mindennapokat a konyhai eszközöktől a kisgyermekek világáig, felidézzük az uralkodócsalád kultuszát, megmutatjuk az ellenség kigúnyolásának különböző formáit.

AZ ÖST

[3]Mint legfontosabb propagandaeszköz, természetesen előtérbe kerül a sajtó. A háborús időkben erősen befolyásolták, hogy mit és hogyan közölhettek a lapok, a kiállításon az is kiderül, hogy hogyan működött ennek irányítása és maga a cenzúra. A sajtóhadiszállás munkatársai közt a hadszíntereken tudósítóként dolgozó képzőművészeket is szép számmal találunk, a háború idején készült művekből pedig bőséges ízelítőt nyújtunk. A festők háborús műveivel a közönség a hadikiállításokon találkozhatott, amelyek közül a leglátványosabbat eredeti formáival idézzük fel. De a propaganda nemcsak a hadikiállítás révén lépett be a köztérbe, hanem például az egyszerre emlékműként, köztéri szoborként és interaktív propagandaeseményként működő szögelő szobrok révén is. Kiállításunkon minden látogató maga is verhet egy szöget egy ilyen „vashonvédbe”! A szoborszögelési akciók a pénzgyűjtést szolgálták, amire a legkülönbözőbb akciók szerveződtek. A hadikölcsönökre, a segélyalapokra, a nyersanyaggyűjtő kampányokra látványos plakátjaikon keresztül emlékeztetünk.

MŰVÉSZ-SORSJÁTÉK
AZ OROSZDÚLTA SÁROSI FALVAK
FÖLÉPITÉSÉRE.
KIÁLLITÁSA:
A VÁROSLIGETI SZÉPMŰ-
VÉSZETI MUZEUMBAN.
NYITVA MINDEN NAP.
BELEPŐDIJ 40 FILLÉR.
SORSJEGY ÁRA 5 KOR.
FRANKLIN TÁRSULAT
BUDAPEST.

[4]A háborús propaganda utolsó megnyilvánulása a háború áldozatainak emlékezetéhez, vagyis az emlékművekhez kapcsolódik. Kiállításunk utolsó szakasza a veszteségekkel és az elesettekre emlékeztető monumentumokkal foglalkozik.
Az irodalmi, színházi és kávéházi élet jeles alakjait megidézve egy külön részben mutatja be tárlatunk az értelmiségi válaszlehetőségek közül azokét, akik igyekeztek távolságot tartani a hazafias-harcias szólamoktól, és már a háború idején megfogalmazták a vérontás értelmetlenségét. A látogatók itt olyan kuriózumot is láthatnak, mint Babits Mihály híres háborúellenes verseinek eredeti kéziratai, mellettük autográf levelek, fotók, kabaré-plakátok mutatják be a korszakban a „szavak háborúját”.
A 2016. március végéig látható kiállítás bemutatja a média által közvetített háborúkép és a történelmi kutatások révén kirajzolódó kép közötti ellentmondásokat. A tárlat és a kapcsolódó rendezvények (könyvbemutatók, nemzetközi tudományos konferencia, irodalmi-kultúrtörténeti estek) elsődleges célja a háborúhoz kapcsolódó hazai propaganda mechanizmusainak szemléltetése gazdag tárgyi és dokumentumemléken keresztül. Az interaktív kiállításon megnézheti például IV. Károly koronázását eredeti filmen, láthat háborús sörplakátot, hadisegélyezésre felhívó dokumentumokat, az ellenséget gúnyoló karácsonyi üdvözlőlapot vagy térképeket, de gyönyörködhet Vaszary János vagy Mednyánszky László háborús rajzaiban is. Beléphet a tatár kioszkot idéző hadikiállítás egy pavilonjába, amelyben ezúttal eredeti háborús plakátokat mutatunk be.

A projekt az OSZK Tudományos Igazgatóságának irányításával az erre létrehívott munkacsoport révén valósult meg. Kurátorok: Ifj. Bertényi Iván történész, Katona Anikó művészettörténész, Szőts Zoltán Oszkár történész és Rózsafalvi Zsuzsanna irodalomtörténész.

Tervezze meg látogatását!

Haláljelentés.
Alulírott komitácsi-főnökök és a gyilkosbanda vezérei mérhetetlen
fájdalommal és mélyen lesújtva tudatják, hogy
Szerbia
gyilkosországuk, az osztrák-magyar hadsereg általi sikeres lövedék után,
hosszú súlyos szenvedés után össze lett törve.
Az utolsó maradványok még az Osztrák-Magyarország által helyez-
tetnek örök nyugalomra
Kelt a gyilkosországban, 1914. hadi évben.
A gyászoló
Péter, Sándor és György.
Orosz-, angol-, franczia- és japánország bajlársaink érdekében
csendes részvétért kérelik.
Koszorúadakozások a tripla-entente javára köszönettel kikéretnek.

[5]A kiállításon felnőttek részére hetente két napon – szerdán és szombaton – tartunk szakvezetést. Szerdánként előre egyeztetett, tetszőleges időpontban 10 és 19 óra között lehet vezetéssel megtekinteni a kiállítást. Az utolsó csoport 17 órakor indul. Bejelentkezés a 22 43 742-es telefonszámon lehetséges.
Szombatonként egy csoportos tárlatvezetést tartunk felnőtt vendégeinknek, amely 10.30 órakor kezdődik és előzetes bejelentkezést nem igényel. Az első alkalom 2015. november 7-én lesz.
Október 24-én és 31-én a könyvtár zárva tart!

A kiállítást kísérő múzeumpedagógiai foglalkozást elsősorban szervezett középiskolás csoportoknak ajánljuk; a tanulók előzetesen megszerzett tudásuk felelevenítésével megvizsgálhatják az I. világháborús propaganda eszközeit, eredeti forrásokat, tárgyakat.
A foglalkozások díja: 400 Ft/fő, időtartama: 80 perc. Előzetes bejelentkezés szükséges a pr@oszk.hu [6] címen.

Gerechtigkeit macht stark!
Jos. Hart.

[7]A kiállítás megtekinthető 2015. október 17-től 2016. április 9-ig, keddtől szombatig a könyvtár nyitvatartási idejében, 10–20 óra között. Utolsó belépés legkésőbb a zárás előtt 1 órával. Látogatóink a kiállítást 800 Ft-os egyéni jegy és 400 Ft-os csoportos jegy ellenében tekinthetik meg.

Helyszín: Országos Széchényi Könyvtár, Budavári Palota F épület, V. és VI. emelet

A kiállításhoz kapcsolódó ajándéktárgyak és tematikus kötetek megvásárolhatóak a főbejárat melletti ajándékboltban!

A kiállítás megnyitó ünnepsége:
Az OSZK őszi nagykiállítása 2015. október 16-án 15 órakor nyílik.
A megjelenteket köszönti Dr. Tüske László főigazgató
A kiállítást megnyitja: Prőhle Gergely nemzetközi és európai uniós ügyekért felelős helyettes államtitkár
Közreműködik: Fesztbaum Béla színművész

Meghívó [8]

Képek a megnyitó ünnepségről [9]

A megnyitó esemény a Facebookon [10]

A propaganda mindig aktuális [11] – interjú Boka Lászlóval, az OSZK tudományos igazgatójával

Bödők Gergely kiállításismertetője az ÚjNautilus irodalmi és társadalmi portálon [12]

A kiállításról az Időrosta című műsorban [13]

Beszámoló az M1 Hiradójában [14]

A tárlatról a Belépő című műsorban [15]

1914
ELSŐ VILÁGHÁBORÚS
CENTENÁRIUMI
EMLÉKBIZOTTSÁG
1918

[16]

2016/02/24 - 16:14

Forrás webcím: https://oszk.hu/kiallitasok/propaganda-az-elso-vilaghaboruban-%E2%80%93-kiallitas

Hivatkozások:

[1] https://oszk.hu/sites/default/files/terkep_0.jpg
[2] https://oszk.hu/sites/default/files/vilaghaboru-album.jpg
[3] https://oszk.hu/sites/default/files/az-est.jpg
[4] https://oszk.hu/sites/default/files/biro-muveszsorsjatek.jpg
[5] https://oszk.hu/sites/default/files/propaganda-Kepeslap2.jpg
[6] mailto:pr@oszk.hu
[7] https://oszk.hu/sites/default/files/propaganda-Klap_VH_01044.jpg
[8] https://oszk.hu/sites/default/files/I-vh-meghivo.pdf
[9] http://indafoto.hu/nemzetikonyvtar/propaganda_az_elso_vilaghaboru
[10] https://www.facebook.com/events/171111069890683/
[11] http://www.kultura.hu/propaganda-mindig
[12] http://ujnautilus.info/propaganda-a-haboru-jegyeben-elso-vilaghaborus-kiallitas-nyilt-az-orszagos-szechenyi-konyvtarban
[13] http://www.echotv.hu/video/108776/20151114_Idorosta
[14] http://www.hirado.hu/videok/hirado-m1-1930-2015-11-12-i-adas/
[15] http://www.mediaklikk.hu/2015/11/04/belepo-az-oszk-elso-vilaghaborus-kiallitasara/
[16] http://elsovilaghaboru.com/centenariumiemlekbizottsag/hu/
[17] https://oszk.hu/category/foszotar-es-pozicionalo/kiallitas-archivum-2016
[18] https://oszk.hu/category/foszotar-es-pozicionalo/hirek